

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 2. července 2019 ve věci č. 65290/14 – *R. S. proti Maďarsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že provedení policií nařízené nedobrovolné a okolnostmi nevynucené katetrizace močového měchýře (tzv. vycévkování) stěžovatele, jenž byl v průběhu zákroku spoután, představovalo porušení jeho práva nebýt podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2010 byl stěžovatel nalezen policisty v autě zaparkovaném na okraji vozovky, a jelikož se odmítl podrobit dechové zkoušce, byl předveden na policejní stanici. Protože byl verbálně agresivní, policisté mu nasadili pouta a převezli ho do nemocnice, kde mu měly být odebrány vzorky krve a moči za účelem zjištění, zda nepožil alkohol nebo drogy. V nemocnici stěžovatel odmítal spolupracovat, choval se konfliktně a lékařům sdělil, že jim vzorek moči není schopen poskytnout. Byl proto upozorněn, že v takovém případě mu bude zaveden katetr do močového měchýře. Na to měl stěžovatel reagovat výkřikem: „Tak tu katetrizaci proveďte.“ Lékaři to pochopili jako souhlas a začali provádět odběr, avšak jakmile si stěžovatel uvědomil bolestivost zákroku, začal se bránit a požadoval jeho zastavení. Policisté proto stěžovatele spoutali a nařídili, aby lékaři pokračovali. Následně byla stěžovateli rozstřižena košile a byla mu odebrána krev.

Stěžovatel v reakci na tyto události podal trestní oznámení na zasahující policisty, které však státní zástupce odložil s tím, že nedošlo ke spáchání trestného činu. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že katetrizace byla ve světle okolností nezbytná a ke spoutání stěžovatele bylo přistoupeno v důsledku jeho agresivity. Stěžovatel se následně neúspěšně domáhal nápravy u nadřízeného státního zastupitelství.

Souběžně s tím stěžovatel podal podnět k nezávislé komisi pro přezkum stížností proti příslušníkům policejního sboru (dále jen „komise“). Namítal, že byl podroben špatnému zacházení, včetně násilného zavedení katetru do močového měchýře. Komise zajistila řadu důkazů a vyžádala si znalecký posudek stran nutnosti odběru moči a stran standardně požadované formy souhlasu k provedení katetrizace. Na základě získaných důkazů dospěla k závěru, že stěžovatel nebyl podroben špatnému zacházení, avšak při odběru moči za současného spoutání rukou a nohou bylo porušeno jeho právo na důstojnost, fyzickou integritu, zdraví a spravedlivý proces. Na základě stanoviska komise přezkoumal stěžovatelovu stížnost policejní prezident, jenž jí zamítl. Krajský soud pro správní a pracovní právo následně zamítl stěžovatelovu správní žalobu a nejvyšší soud odmítl jeho kasační stížnost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že v důsledku provedení nedobrovolné katetrizace močového měchýře za účelem získání důkazů o tom, že spáchal dopravní přestupek, byl vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

Úvodem Soud připomněl, že zákaz mučení a krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu je absolutní a nepřipouští žádné výjimky. Ustanovení článku 3 Úmluvy sice bez dalšího nezakazuje, aby byl stěžovatel proti své vůli podroben lékařskému zákroku např. za účelem získání důkazů o jeho trestním jednání, avšak takový zákrok musí být přesvědčivě odůvodněn okolnostmi případu. Je-li lékařský zákrok obzvláště invazivní, jakým je například získání důkazu o spáchání trestného činu vyjmutím z těla dotčené osoby, je nutno věc podrobit přísnému přezkumu všech okolností. Závažnost vyšetřovaného trestného činu musí být náležitě zohledněna. Vnitrostátní orgány musejí prokázat, že zvážily využití všech alternativních, méně invazivních způsobů získání důkazů. Konečně, postup vyjmutí důkazu s sebou nesmí nést riziko dlouhodobých zdravotních následků (*Jalloh proti Německu*, č. 54810/00, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2006, § 70–71). Při posouzení souladu s článkem 3 Úmluvy je nutno zohlednit zejména následující faktory: nezbytnost lékařského zákroku za účelem získání důkazů; zdravotní rizika; způsob provedení zákroku a jeho bolestivost nebo způsobnost vyvolat u stěžovatele psychické utrpení; rozsah lékařského dohledu nad zákrokem; důsledky pro stěžovatelův zdravotní stav (*Jalloh proti Německu*, cit. výše, § 76).

V projednávané věci bylo sporné, zda stěžovatel udělil se zákrokem informovaný souhlas. Soud si povšiml, že pro účely zajištění důkazů při podezření ze spáchání přestupku neexistovala stran provedení katetrizace žádná zavedená vnitrostátní praxe, a to ani ve vztahu k zárukám proti svévoli, ani k formě informovaného souhlasu. Soud dále poznamenal, že vnitrostátní orgány se sice pokusily věc objasnit a odstranit rozpory ve výpovědích stěžovatele a dalších zúčastněných osob, zejména policistů a lékařů, nicméně náležitě nepřihlédly k okolnostem případu. Především se nezabývaly tím, zda stěžovatel v situaci, kdy byl spoután, v moci policistů a patrně pod vlivem návykových látek, mohl výkřikem „tak tu katetrizaci provedte“ udělit informovaný souhlas s provedením invazivního lékařského zákroku v podobě katetrizace močového měchýře. Okolnosti případu totiž nasvědčují tomu, že by stěžovatel musel zákrok podstoupit bez ohledu na svůj případný nesouhlas. Navíc bylo zřejmé, že i kdyby na začátku souhlas s katetrizací udělil, v rané fázi zákroku jej vzal zpět a nic nebránilo tomu, aby lékaři zákrok okamžitě přerušili. Soud tudíž dospěl k dílčímu závěru, že stěžovatel svobodný a informovaný souhlas s provedením katetrizace neudělil.

Soud proto zkoumal, za jakým účelem a jakým způsobem byl zákrok proveden. Konstatoval, že sledoval cíl zajistit důkazy o tom, že stěžovatel spáchal dopravní přestupek. Stran způsobu provedení charakterizoval Soud zákrok jako obzvláště invazivní, neboť i když byl proveden lékařem, stěžovatel byl v jeho průběhu spoután a znehybněn policisty.

Dále zkoumal, do jaké míry bylo provedení zákroku nezbytné. Jelikož byl stěžovateli současně odebrán vzorek krve, z něhož bylo možné spolehlivě zjistit, zda požil alkohol nebo drogy, katetrizace močového měchýře byla dle mínění Soudu nadbytečná. Tento zákrok navíc nebyl v porovnání s krevními testy při testování na požití drog obecně využívaným opatřením.

Následně se Soud zabýval otázkou dopadů zákroku na stěžovatelovo zdraví. Vzhledem k poněkud nejednotné vnitrostátní praxi a mnohým protichůdným názorům učinil závěr o možném negativním dopadu zákroku na stěžovatelovo zdraví. Soud dále konstatoval, že katetrizace provedená proti vůli stěžovatele představovala vážný zásah do jeho fyzické a psychické integrity a nebyla vykonána z terapeutických důvodů.

Jelikož s ohledem na okolnosti případu nebylo provedení katetrizace močového měchýře nezbytné a uvedený lékařský zákrok způsobil stěžovateli značné psychické i fyzické utrpení, Soud shledal, že stěžovatel byl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy.